

HET EVANGELIE VAN JUDAS

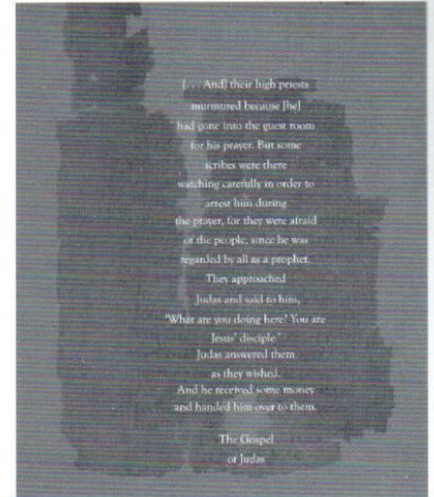
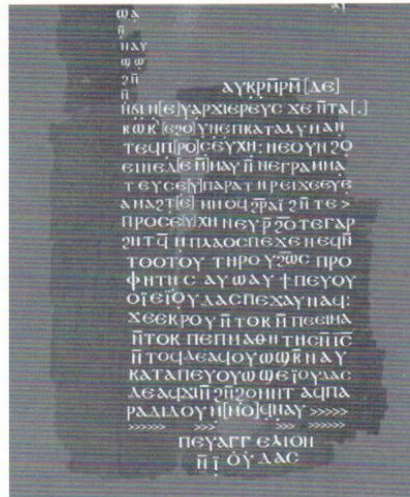
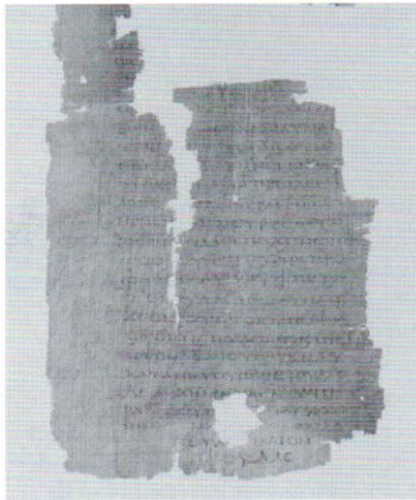
De oudste en belangrijkste getuige voor het bestaan van het Judas-Evangelie was tot nu toe nog steeds de kerkvader Irenaeus uit Lyon (2^e eeuw). Hij schrijft: 'zij voeren hiervoor een eigen verzonnen werk aan, dat ze Evangelie van Judas noemen' (*Tegen de Ketteren*, I.31.1). Achttien eeuwen later, in 2000, wordt het Judas-Evangelie op dertien pagina's van een oud manuscript ontdekt. In de jaren zeventig werd dit manuscript in El Minya (Midden-Egypte) gevonden. Na vele jaren van omzwerving kwam het in 1983 in handen van een Egyptische handelaar. Hij probeerde het werk verder te verkopen aan de westers wereld, wat uiteindelijk lukte. Het manuscript was veilig; een nieuw Koptisch geschrift genaamd *Peuaggelion Nioudas* werd toegankelijk voor de wetenschap. Het duurde echter tot april 2006 voordat vanuit Washington een presentatie over de inhoud van het Judas-Evangelie door *National Geographic Society* werd uitgezonden (vgl. <http://www.national-geographic.com/lostgospel>). Hoe moeten we het Judas-Evangelie categoriseren? Het staat in de bewuste codex, die gedateerd wordt tussen 220 en 340 n.C. en de naam Codex Tchacos heeft gekregen, tussen de *Brief van Petrus aan Filippus*, *Openbaring van Jakobus* en een werk over de gnosticus Allogenes. Al deze werken behoren tot de gnostische stroming en zijn reeds bekend door de vondst van de gnostische bibliotheek Nag Hammadi. Deze eveneens Egyptische vondst in het jaar 1945 heeft onze kennis van deze veelkleurige geestesstroming enorm verrijkt. De erin verkondigde theorieën wijzen op een bepaalde vorm van 'geestelijk inzicht' of 'kennis' (Gr. *gnosis*) die vooral in de eerst helft van

Pasen 2006 was het *Evangelie van Judas* voorpaginanieuws. Door de documentaire van *National Geographic* werden de kijkers opmerkzaam gemaakt op de *Codex Tchacos* die het *legendarische Evangelie van Judas* bevatte. Drs. Hausoul staat nader stil bij deze vondst.

de tweede eeuw tot bloei kwam. Het *Evangelie van Judas* bevat zulke gnostisch-filosofische elementen die verwijzen naar een Grieks-hellenistisch milieu. Het heeft daarbij diverse raakvlakken met het genoemde gnostische geschrift *Openbaring van Jakobus*. We kunnen dit nieuwe 'evangelie' daarom het best beschouwen als een apocrief evangelie uit de tweede eeuw na Christus, dat reeds bekend was bij de vroege kerk. Wanneer onder het manuscript de titel *Evangelie van Judas* niet had gestaan, zou men het kunnen noemen: 'Het Evangelie van de lachende Jezus'. In geen ander geschrift wordt zo vaak gezegd dat Jezus lacht. 'Lachen heeft daarbij niets hilarisch, niets komisch of schertsends, het is geen humor en evenmin sarcastische spot. Het is eerder expressieve ironie: Jezus ziet de tegenspraak tussen uiterlijke feitelijkheden en wat het werkelijk moet zijn. De gnosticus weet, lacht en spreekt zich uit' (Van Oort, p. 100).

Velen zijn benieuwd naar wat er nu in het Evangelie van Judas staat. Enkele vertalingen zijn momenteel op de markt. Toch heerst er nog onzekerheid over veel woorden en zal geen enkele vertaling in de komende tijd ook maar enigszins definitief zijn. Het werk maakt deze spanning alleen nog maar groter door te beginnen met de woorden: 'Het geheime verslag van de openbaring die Jezus eens openbaarde in Zijn gesprek met Judas Iskariot.' Het is een geheim dat enkel bekendgemaakt wordt aan Judas. Alle andere twaalf discipelen worden buitengesloten van dit geheimenis. De rol van Judas wordt dan ook superieur voorgesteld ten opzichte van de andere apostelen (vs35, 56). Judas is de held van het verhaal, de ster. 'Jouw ster is de leidende ster,' zegt Jezus in de tekst dan ook over hem (vs57). Het 'evangelie' kiest daarbij niet voor een chronologisch verhaal van het leven en de werken van Jezus Christus, maar voor een literaire opzet van vraag en antwoord tussen Jezus en zijn discipelen, waarin sprake is van Jezus' offer, het onderscheid tussen de gelovigen en de overtreders, het verschil tussen deze en de goddelijke wereld, het einde van deze wereld en de ware realiteit van Jezus. De achterliggende redenering in het geschrift lijkt: zonder Judas geen kruis, zonder kruis geen vervulling van Gods heilsplan, zonder Judas geen kerk, zonder de man die Christus zou overleveren geen overlevering. Er waren twee slachtoffers, *Bloedakker* en *Schedelplaats* lijken bijeen te horen. Het beeld dat het Judas-Evangelie ons van Jezus schetst, komt daarbij duidelijk overeen met de Jezus die we kennen uit andere gnostische geschriften. Het is een zogenaamde 'doctische' Jezus; een Jezus die een

>>

schijnlichaam heeft (Gr. *dokein*, 'schijnen'). Judas zou de mens offeren die de Christus bekleedt (vs56). Het lijden en sterven aan het kruis wordt daardoor slechts schijn. Judas was geen verrader, maar droeg bij aan de bevrijding van Jezus, de bevrijding uit zijn sterfelijke lichaam.

Nu is het nog altijd de taak van het historisch onderzoek om de historische feiten te achterhalen. Narratieve exegese, semiotische analyse of psychoanalytische interpretatie zijn belangrijk, maar kunnen niet boven de historische werkelijkheid van iets worden geplaatst. Het Judas-Evangelie heeft weinig baat bij het apostolische geloof. Het is alleen maar te begrijpen in de context van het gnostische gedachtegoed. Het valt zelfs categorisch uit te sluiten dat het Evangelie van Judas informatie verschaft over de historische Judas of over de historische Jezus. Daarnaast is het doordrongen van een dualistisch wereldbeeld, dat gebruikelijk was onder de gnostici. In tegenstelling tot de teksten die we uit het Nieuwe Testament en de geschiedenis kennen, wordt ervan uitgegaan dat Jezus geen mens was, maar enkel God in een schijnlichaam. Juist deze gnostische inhoud en het feit dat de schrijver

schrijft onder een pseudoniem, heeft er al snel voor gezorgd dat het werk geen plaats kon krijgen in onze hedendaagse Bijbel. Ondanks deze afstand die christenen van dit geschrift nemen, kan het Judas-Evangelie van grote waarde zijn voor het hedendaagse theologisch en historisch onderzoek. Een revolutie in de bijbelwetenschap of de kerkgeschiedenis zal het Evangelie van Judas echter niet ontketen. Wel kan het ertoe bijdragen dat we meer licht krijgen op de stroming van het gnosticisme in de eerste eeuwen, waardoor we beter het pluralisme en de strijd waarin de vroege kerk zich bevond kunnen begrijpen. ■

Voor de tekstverwijzingen is gebruikgemaakt van de vertaling van J. van Oort (zie onder). Zie voor een Nederlandse vertaling op internet: <http://www.trouw.nl/deverdieping/dossiers/article279958.ece>

Bronnen

- Dart, J., 'Judas text adds to "secret" lore,' *The Christian Century* 123 (2 May 2006), 12-13.
- Ehrman, B.D. e.a., *The Gospel of Judas*. *National Geographic*, 2006.
- Milles, J., 'Judas & Jesus: What did the gnostics really believe?' *Commonwealth* (2 juni 2006): 6-7.
- Oort, J. Van, *Het Evangelie van Judas: Inleiding, vertaling, toelichting*. Kampen: Ten Have, 2006.
- Perkins, P., 'Good News from Judas? A scholar takes a look at a new "gospel",' *Amerika* 19 (29 May 2006): 8-11.
- Wright, N.T., *Judas and the Gospel of Jesus: Have We Missed the Truth about Christianity?* Grand Rapids: Baker Books, 2006.

